

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა
ფაკულტეტი

სოციოლოგიის მიმართულება

ლაშა მესხი

მუსიკალური სუბკულტურები და რელიგიური
იდენტობა: ღირებულებითი კონფლიქტები ქართველ
ახალგაზრდებში

ნაშრომი შესრულებულია სოციოლოგიის ბაკალავრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: ამირან ბერძენიშვილი

ასოცირებული პროფესორი

თბილისი, 2026 წელი

ანოტაცია

ნაშრომი იკვლევს ქართველი ახალგაზრდების იმ შინაგან კონფლიქტებს, რომლებიც წარმოიქმნება მაშინ, როდესაც მუსიკალური სუბკულტურის წევრობა ეჯახება რელიგიურ ღირებულებებსა და საეკლესიო შეზღუდვებს. კვლევის ცენტრში არის კოგნიტური დისონანსი¹ ანუ ის ფსიქოლოგიური დისკომფორტი, რომელიც მაშინ ჩნდება, როცა ახალგაზრდა ერთდროულად ცდილობს დაიცვას რელიგიური წესები და ამავედროულად უყვარდეს მუსიკა, რომელსაც ეკლესია მიუღებლად მიიჩნევს.

ნაშრომი ეხება გარდატეხის ასაკის რეალურ გამოცდილებას, ვინაიდან სწორედ ამ პერიოდში ყალიბდება პიროვნების გემოვნება, ღირებულებები და დამოკიდებულება ხელოვნებისადმი. კვლევაში გაანალიზებულია, თუ სად იკვეთება კონფლიქტში სუბკულტურული ცხოვრების სტილი და რელიგიური ნორმები, რა გავლენა აქვს მუსიკას რელიგიურ იდენტობაზე და რა ფაქტორები განსაზღვრავს ერთი და იმავე მუსიკის „კეთილად“ ან „ბოროტად“ აღქმას.

კვლევა ეყრდნობა თვისებრივ მეთოდოლოგიას, კერძოდ, სიღრმისეულ ინტერვიუს მუსიკალური სუბკულტურის წევრ მორწმუნე ახალგაზრდებთან. მიღებული მონაცემები აჩვენებს, თუ რა სტრატეგიებს მიმართავენ ახალგაზრდები ამ ღირებულებითი კონფლიქტის მოსაგვარებლად, ვინ ცდილობს ორი იდენტობის შეთავსებას, ვინ ანიჭებს ერთს უპირატესობას და ვინ ეძებს საკუთარ ინდივიდუალურ განმარტებას.

¹ კოგნიტური დისონანსი — ლეონ ფესტინგერის მიერ 1957 წელს შემოღებული ფსიქოლოგიური ტერმინი, რომელიც აღნიშნავს ფსიქოლოგიურ დისკომფორტს, რომელიც წარმოიშობა მაშინ, როდესაც ინდივიდი ერთდროულად ფლობს ორ ან მეტ ურთიერთგამომრიცხავ შემეცნებას (რწმენას, დამოკიდებულებას ან ქცევას).

Annotation

This paper examines the internal conflicts experienced by Georgian youth that arise when membership in a musical subculture clashes with religious values and church restrictions. At the center of the study is cognitive dissonance, the psychological discomfort that emerges when a young person simultaneously tries to follow religious rules while also loving music that the church considers unacceptable.

The paper addresses the real experiences of adolescence, as it is precisely during this period that a person's tastes, values, and attitudes toward art are formed. The study analyzes where subculture lifestyle and religious norms come into conflict, what influence music has on religious identity, and what factors determine whether one and the same piece of music is perceived as "good" or "evil."

The research relies on a qualitative methodology, specifically, in-depth interviews with believing young people who are members of musical subcultures. The data obtained shows what strategies young people employ to resolve this value conflict: who tries to reconcile the two identities, who gives priority to one over the other, and who seeks their own individual interpretation.

სარჩევი

1.ანოტაცია.....	2
2.შესავალი.....	6
3.თემის აქტუალობა და სოციალური კონტექსტი.....	7

თავი 1

4.კვლევის მიზანი და ამოცანები.....	9
5.კვლევის მეთოდი და მისი დახასიათება.....	10
6.შეზღუდვები.....	11

თავი 2

7.ლიტერატურის მიმოხილვა.....	12
7.1 სუბკულტურის სოციოლოგიური თეორიული ჩარჩო, მუსიკა, სტილი და სიმბოლური წინააღმდეგობა.....	12
7.2 მუსიკა როგორც ახალგაზრდული იდენტობის კონსტრუქციის და გამოხატვის მექანიზმი.....	16
7.3 რელიგია და მუსიკა / აღქმა: „კეთილად“ ან „ბოროტად“	18
7.4 კოგნიტური დისონანსი და ღირებულებითი კონფლიქტები.....	20
7.5 ქართული კონტექსტი: მუსიკალური სუბკულტურები, რელიგიური იდენტობა და ღირებულებითი კონფლიქტები საქართველოში.....	22

თავი 3

8.თვისებრივი კვლევის ანალიზი.....	24
9.დასკვნა.....	26
10.გამოყენებული ლიტერატურა.....	29

შესავალი

კაცობრიობის ისტორიის განმავლობაში მუსიკა და რელიგია მუდმივად მჭიდრო კავშირში იმყოფება ერთმანეთთან. ერთის მხრივ, მუსიკა წარმოადგენს რელიგიური რიტუალების, ტრანსცენდენტური განცდებისა და წმინდა ტექსტების გადმოცემის უპირველეს საშუალებას. მეორე მხრივ კი, რელიგიური ინსტიტუტები ყოველთვის ცდილობდნენ კონტროლი დაეწესებინათ იმაზე, თუ რომელი მუსიკალური ფორმები იყო სულიერი განვითარებისთვის მისაღები და რომელი აკრძალული. ეს დაპირისპირება ახალი არ არის. ჯერ კიდევ ანტიკურ ფილოსოფიაში პლატონი თავის ნაშრომში „სახელმწიფო“ აღნიშნავდა მუსიკის მძლავრ მორალურ გავლენას ინდივიდის ფსიქიკაზე: „მუსიკალური სტილის შეცვლა ყოველთვის აზარალებს სახელმწიფოს უმნიშვნელოვანეს კანონებს... მუსიკალური მიმართულებების ცვლილებით იცვლება სახელმწიფო მოწყობაც“ (პლატონი, სახელმწიფო, გვ. 182).

თანამედროვე გლობალიზებულ სამყაროში ეს მიმართება კიდევ უფრო კომპლექსური და მრავალშრიანი გახდა. დღეს ახალგაზრდების იდენტობის ფორმირების პროცესი მიმდინარეობს ისეთ გარემოში, სადაც ერთმანეთს უპირისპირდება რელიგიური დოგმები და თანამედროვე პოპულარული სუბკულტურები. ეს ნაშრომი ეძღვნება ქართველი ახალგაზრდების რელიგიური იდენტობისა და მუსიკალური გემოვნების ჩამოყალიბების პროცესში წამოქმნილი ფსიქოლოგიურ პრობლემებს, რასაც შეიძლება ახალგაზრდა გადააწყდეს თავისი დამოკიდებულებების ძიებისას. კვლევის ფარგლებში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა იმ შინაგან კონფლიქტებს, რომლებსაც მათი ესთეტიკური არჩევანი და სუბკულტურული მიკუთვნებულობა წინააღმდეგობაში მოდის ეკლესიურ დოგმატურ შეზღუდვებთან.

თემის აქტუალობა და სოციალური კონტექსტი

დღევანდელ ქართულ საზოგადოებაში რელიგია და რელიგიური ინსტიტუტები კერძოდ, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია, ინარჩუნებს ქართველი ხალხის მძლავრი სულიერი წინამძღვრის სტატუსს, რომელიც საზოგადოების დიდ ნაწილს სთავაზობს მორალს, ეთიკას და ქცევით ჩარჩოებს. თუმცა, პარალელურად, ინტერნეტისა და ციფრული მედიის ეპოქაში, ქართველი ახალგაზრდების ხელში არის აბსოლუტური ხელმისაწვდომობა გლობალური ინფორმაციის მიმართ რაშიც მუსიკა ერთერთი უმთავრესი შემადგენელია, მათთვის იხსნება გლობალური მუსიკალური ინდუსტრიის მთელი მრავალფეროვნება. მუსიკა არ არის ახალგაზრდებისთვის მხოლოდ გასართობი ან დროის გასატარებელი საშუალება არამედ არის სოციალური იდენტობის კონსტრუირების, იდეოლოგიური წინააღმდეგობის ან კონფორმიზმის უმნიშვნელოვანესი მექანიზმი. (Adorno, 1976) იგი განსაზღვრავს ინდივიდის ადგილს თანატოლთა ჯგუფში და სთავაზობს მათ მუსიკით ემოციურ კავშირს.

თემის აქტუალობას განაპირობებს ის ფაქტი, რომ გარდატეხის ასაკში მყოფი მოზარდის გონება და პიროვნება იმყოფება ინტენსიურ ფორმირების სტადიაში. სწორედ ამ პერიოდში წყდება, თუ როგორ აღიქვამს ინდივიდი ხელოვნებას და რამდენად პიროვნული იქნება მისი ესთეტიკური არჩევანი. როდესაც რელიგიური მოძღვრება გარკვეულ მუსიკალურ ჟანრს მიიჩნევს „სულიერად დამაზიანებლად“ ახალგაზრდა დგება მწვავე დილემის წინაშე. ფსიქო-სოციალური ჭრილიდან ნაკლებადაა შესწავლილი თუ როგორ ახდენენ ახალგაზრდები ამ ორი მძლავრი იდენტობის კოჰაბიტაციას რელიგიურის და მუსიკალურის. ეს ყველაფერი ნაშრომს გარკვეულ მეცნიერულ სიახლესა და აქტუალობას სძენს.

ნაშრომის ცენტრალურ პრობლემურ კვანძს წარმოადგენს კოგნიტური დისონანსი, ფსიქოლოგიური დისკომფორტის მდგომარეობა, რომელიც ლეონ ფესტინგერის თეორიის თანახმად წარმოიშობა მაშინ, როდესაც ადამიანის გონებაში ორი ურთიერთგამომრიცხავი შემეცნებაა მაგალითად: იდეა, რწმენა, ღირებულება ეჯახება ერთმანეთს. ჩვენს კონტექსტში ეს ვლინდება შემდეგი სახით: ახალგაზრდას სჯერა და

სწამს, რომ რელიგიური დოგმები ჭეშმარიტია და სულიერ მოძღვარს უნდა დაუჯეროს, თუმცა, ამავედროულად, მას აქვს ძლიერი შინაგანი ლტოლვა და სიყვარული მუსიკის მიმართ, რომელიც ეკლესიურად მიუღებელია.

საინტერესოა, რომ ეს ფსიქოლოგიური ფენომენი იდენტური ფორმითაა აღწერილი ჯერ კიდევ მეოთხე საუკუნის ქრისტიანულ აზროვნებაში. ნეტარე ავგუსტინე თავის ფუნდამენტურ თხზულებაში „აღსარებანი“ გენიალურად აღწერს იმ შინაგან კონფლიქტს, რომელსაც ადამიანი განიცდის, მუსიკის ჰანგების ესთეტიკური სილამაზით.

„როდესაც მე თავად მუსიკა უფრო მხიბლავს, ვიდრე ის წმინდა სიტყვები, რაზეც იმღერება, ვაღიარებ, რომ სასჯელის ღირსად ვცოდავ და ამ დროს მირჩევნია საერთოდ არ მესმოდეს მგალობლის ხმა“ (ნეტარი ავგუსტინე, 1995 წლის გამომცემლობა, 312 გვ.)

ეს დაპირისპირება ბადებს უამრავ კითხვას მუსიკის ბუნების შესახებ: შეუძლია თუ არა მუსიკას, რომ დაუღვივოს ადამიანს რწმენა თუ პირიქით, ნელ-ნელა მოშალოს და დაასუსტოს იგი? რელიგიურ დისკურსში მუსიკა ხშირად განიხილება არა როგორც ნეიტრალური ესთეტიკა, არამედ როგორც სულიერი ზემოქმედების იარაღი, რომელიც შეიძლება იყოს „კეთილი“ ან „ბოროტი“

ნაშრომში დეტალურად იქნება გაანალიზებული ის ფაქტორები, რომლებიც განაპირობებენ მუსიკის ასეთ აღქმას და გამოვიკვლევთ იმ მიზეზებს, რის გამოც ხდება კონკრეტული მუსიკალური მიმდინარეობების აკრძალვა სულიერი მოძღვრებისას.

თავი 1

კვლევის მიზანი და ამოცანები

შემდეგი კვლევის მიზანია შესწავლილ იქნეს ის ღირებულებითი კონფლიქტები, რომლებსაც განიცდიან მუსიკალური სუბკულტურის წევრი მორწმუნე ახალგაზრდები, კერძოდ, თუ როგორ ახდენენ ისინი სუბკულტურული იდენტობის და რელიგიური რწმენის ერთმანეთთან შეთავსებას ყოველდღიური ცხოვრების პრაქტიკაში, და რა სტრატეგიებს მიმართავენ ამ კონფლიქტების დასაძლევად ან ადაპტაციისთვის.

კვლევის სიზუსტისთვის აუცილებელია რომ გავცეთ პასუხი შემდეგ საკითხებს:

1. გამოვლიდეს სუბკულტურული ცხოვრების სტილისა და რელიგიური დოგმების კონფლიქტის ძირითადი სფეროები.
2. გაანალიზდეს, თუ რა როლი ენიჭება მუსიკას ახალგაზრდების რელიგიური იდენტობის ფორმირებაში ან ტრანსფორმაციაში, განამტკიცებს თუ ასუსტებს ის რწმენას.
3. გაირკვეს, თუ რა ფაქტორები განსაზღვრავს ახალგაზრდების მიერ ერთი და იმავე მუსიკის „კეთილად“ ან „ბოროტად“ აღქმას.
4. აღიწეროს ინდივიდუალური და სოციალური სტრატეგიები, რომლებსაც კვლევაში მონაწილეები მიმართავენ ღირებულებითი კონფლიქტის მართვის მიზნით.

კვლევის მეთოდები და მათი დახასიათება

მონაცემთა შეგროვების ძირითად ინსტრუმენტად გამოყენებულია სიღრმისეული ინტერვიუ. ეს მეთოდი იძლევა უნიკალურ შესაძლებლობას, რესპონდენტმა ღიად და დეტალურად ისაუბროს საკუთარ გამოცდილებაზე, ემოციებსა და მსოფლმხედველობაზე. სიღრმისეული ინტერვიუს ფორმატი კვლევისთვის იდეალური აღმოჩნდა რამდენიმე მიზეზის გამო:

1. მოქნილობა: შემუშავებული გზამკვლევი მოიცავდა ძირითად საკვლევ თემებს , თუმცა ინტერვიუს მსვლელობისას შესაძლებელი იყო კითხვების თანმიმდევრობის შეცვლა და ახალ, საინტერესო დეტალებზე ჩაძიება.
2. ემოციური სიღრმე: რესპონდენტებს მიეცათ სივრცე, არა მხოლოდ ფაქტები მოეყოლათ, არამედ აეხსნათ საკუთარი განცდები.

ნაშრომის ფარგლებში ჩატარდა 15 სიღრმისეული ინტერვიუ, სადაც რესპონდენტი მიზნობრივი შერჩევით განიხილებოდა და კვლევაში მონაწილეობის მისაღებად აუცილებელი იყო ორი პირობის დაკმაყოფილება:

1. აიდენტიფიცირებდეს საკუთარ თავს როგორც სუბკულტურის წარმომადგენელი ან აქტიურად უსმენდეს ისეთ მუსიკას ან ჟანრს, რომელიც ხშირად ხდება რელიგიური კრიტიკის ობიექტი.
2. რესპოდენტმა უნდა შეძლოს რელიგიურ საკითხებზე საუბარი და მათი განხილვა.

ასეთი შერჩევა დაგვეხმარა პირდაპირ მიგველო წვდომა იმ ადამიანებზე, რომლებიც რეალურად დგანან მუსიკასა და რელიგიას შორის არსებული კოგნიტური დისონანსის წინაშე.

შეზღუდვები

კვლევის პროცესში გამოიკვეთა რამდენიმე ობიექტური მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული შეზღუდვა:

ასაკობრივი ჩარჩო: კვლევა მკაცრად ფოკუსირებულია 18-დან 24 წლამდე ასაკის ახალგაზრდებზე. შესაბამისად, ნაშრომი ვერ ასახავს იმას, თუ როგორ იცვლება, მწვავდება ან გვარდება რელიგიასა და მუსიკალურ გემოვნებას შორის არსებული კოგნიტური დისონანსი ადამიანის უფრო მოწიფულ ასაკში. მიგნებები რელევანტურია მხოლოდ აღნიშნული ასაკობრივი ჯგუფისთვის.

სტატისტიკური განზოგადების შეუძლებლობა: მიუხედავად იმისა, რომ 15 სიღრმისეული ინტერვიუ თვისებრივი ანალიზისთვის სავსებით საკმარის და ინფორმაციას იძლევა, შერჩევის სიმცირე კვლევის შედეგებს ვერ განაზოგადებს სრულიად საქართველოს ახალგაზრდობაზე. ნაშრომი ავლენს ინდივიდუალურ ტენდენციებსა და დამლევის მექანიზმებს და არა მასშტაბურ სტატისტიკურ კანონზომიერებებს.

სასურველი პასუხების რისკი: რელიგიური მრწამსი და მასთან დაკავშირებული შინაგანი წინააღმდეგობები უკიდურესად სენსიტიური თემატია. მიუხედავად ანონიმურობისა, არსებობს რისკი, რომ რესპონდენტებმა, საკუთარი რელიგიური იდენტობის დაცვის მიზნით, ბოლომდე გულწრფელად არ ისაუბრეს იმ დისკომფორტსა თუ ეჭვებზე, რომლებსაც კონკრეტული მუსიკის მოსმენისას განიცდიან.

რელიგიური ჯგუფი: შერჩევაში მოხვედრილი რესპოდენტები წარმოადგენენ საქართველოში დომინანტი რელიგიური ჯგუფის წევრებს ანუ ქრისტიანებს, მაშასადამე, სხვა რელიგიური წარმომადგენელთა სპეციფიური გამოცდილება ამ კვლევის ფარგლებში არ განიხილება.

თავი 2

ლიტერატურის მიმოხილვა

სუბკულტურის სოციოლოგიური თეორიული ჩარჩო, მუსიკა, სტილი და სიმბოლური წინააღმდეგობა

სოციოლოგიური აზროვნების განვითარებაში ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ლექტორთა ნაშრომები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მაშინ, როდესაც საქმე ეხება კულტურის სოციალურ კონსტრუქციას, იდენტობის ფორმირებასა და სოციალური ჯგუფების ურთიერთქმედებას. ამირან ბერძენიშვილის კლასიკური და თანამედროვე სოციოლოგიური თეორიებისადმი მიძღვნილი ნაშრომები ქმნის მყარ თეორიულ საფუძველს იმის გასაგებად, თუ როგორ აღიქვამს და განმარტავს სოციოლოგია კულტურულ ფენომენებს. ამირან ბერძენიშვილის ანალიზი სოციოლოგიური წარმოსახვის შესახებ გვიჩვენებს, რომ ინდივიდისა და ჯგუფის ქცევის გაგება შეუძლებელია კულტურული კონტექსტისა და მისი ისტორიული განვითარების გათვალისწინების გარეშე, რაც პირდაპირ ეხმიანება იმ პრობლემას, რომელსაც ეს ნაშრომი იკვლევს, კერძოდ, მუსიკალური სუბკულტურების წევრობისა და რელიგიური იდენტობის შეჯახებას ქართველი ახალგაზრდების ყოველდღიურ გამოცდილებაში. ამავე მიმართულებით, ლია წულაძის კულტურის სოციოლოგიისადმი მიძღვნილი ნაშრომი ხაზს უსვამს, რომ კულტურა არ წარმოადგენს მხოლოდ ესთეტიკურ ან ტრადიციულ მემკვიდრეობას, არამედ ის არის სოციალური საზრისის მწარმოებელი მექანიზმი, რომელიც განსაზღვრავს ინდივიდების ადგილს სოციუმში. წულაძის მიდგომა საშუალებას გვაძლევს გავიგოთ, რომ მუსიკალური სუბკულტურები ქართულ კონტექსტში არ არის მხოლოდ გასართობი ან ესთეტიკური არჩევანი, არამედ წარმოადგენს აქტიურ სივრცეს, სადაც ახალგაზრდები აყალიბებენ საკუთარ იდენტობას, ხშირად დაპირისპირებაში იმ რელიგიურ და ტრადიციულ ნორმებთან, რომლებიც საზოგადოების დიდი ნაწილის მიერ ურყევ სოციალურ და ეთიკურ

საფუძვლად აღიქმება.

ამ თეორიული ბაზის გათვალისწინებით, განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ემპირიული კვლევები, რომლებიც უშუალოდ ეხება ქართულ მუსიკალურ სუბკულტურებს და მათ ურთიერთობას ადგილობრივ სოციალურ რეალობასთან. ემა იენსონის 2013 წლის ბაკალავრის ნაშრომი სახელწოდებით „Georgia through the Eyes of the Georgian Heavy Metal Musicians: A Country of Cultural Crossroads“ წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან წყაროს ამ მიმართულებით, ვინაიდან ის ეყრდნობა კვლევას ქართველ მძიმე მეტალის მიმდინარეობის მუსიკოსებთან და აჩვენებს, თუ როგორ ფუნქციონირებს ეს სუბკულტურა პოსტსაბჭოთა საქართველოში, როგორც კულტურული გზაჯვარედინი, სადაც დასავლური გავლენები ეჯახება ტრადიციულ და, ხშირად, რელიგიურად განპირობებულ ქართულ მენტალიტეტს. იენსონი აღნიშნავს, რომ მძიმე მეტალის სუბკულტურა საქართველოში აღიქმება, როგორც კონტრკულტურა დომინანტური კულტურული გამოხატულებებისა და პარადიგმების მიმართ, და ეს აღქმა განსაკუთრებით მწვავედება, როდესაც საქმე ეხება რელიგიურ ინსტიტუტებს. ეს კვლევა მნიშვნელოვანია იმით, რომ აჩვენებს, როგორ იქცევა მუსიკალური გემოვნება და გარეგნული სტილი სოციალური სტიგმის წყაროდ, რაც პირდაპირ უკავშირდება რელიგიურ დისკურსს, სადაც კონკრეტული მუსიკალური ჟანრები ხშირად ასოცირდება სატანიზმთან და სულიერ საფრთხესთან. ასეთი აღქმა ქმნის იმ ღირებულებით კონფლიქტს, რომელსაც წინამდებარე ნაშრომი იკვლევს, ვინაიდან ახალგაზრდა, რომელიც იდენტიფიცირებს თავს მორწმუნედ და ამავედროულად უყვარს ეს მუსიკა, იძულებულია გადაწყვიტოს, როგორ შეათავსოს ორი ურთიერთგამომრიცხავი შემეცნება, რაც სწორედ კოგნიტური დისონანსის კლასიკური გამოვლინებაა.

იენსონის კვლევის ანალიზი კიდევ უფრო ღრმავდება, როდესაც ის განიხილავს ეკლესიის როლს და მის გავლენას საზოგადოებრივ აზრზე. ერთ-ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ ეკლესია მოქმედებს, როგორც გონების კონტროლერი, რომელიც ხელს უშლის ადამიანებს, იყვნენ თავისუფლად მოაზროვნეები, და ეს არ ეხება მხოლოდ „მეტალს“, არამედ, ზოგადად, ყველაფერს, რაც გამოდის ჩვეულებრივი ჩარჩოებიდან

(Jaenson, 2013, გვ. 27). ეს დაკვირვება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია წინამდებარე ნაშრომისთვის, რადგან ის აჩვენებს, რომ მუსიკალური სუბკულტურა არ არის იზოლირებული ფენომენი, არამედ ხდება სიმბოლური ველი, სადაც იკვეთება ინდივიდუალური თავისუფლების სურვილი და რელიგიური ინსტიტუტის მიერ დაწესებული საზღვრები. იაენსონი ასევე აღწერს, ქართველი ქრისტიანები ხშირად აწყობენ პროტესტებს მათთვის „წარმართული“ ღონისძიებების წინააღმდეგ და მიაჩნიათ, რომ ეს მუსიკა ანადგურებს ქართულ იდენტობას (Jaenson, 2013, გვ. 28). ასეთი ემპირიული მასალა პირდაპირ უჭერს მხარს იმ მოსაზრებას, რომ ქართველი ახალგაზრდები, რომლებიც მორწმუნეები არიან და ამავდროულად მუსიკალური სუბკულტურის წევრები, დგანან რთული არჩევანის წინაშე, სადაც, ერთი მხრივ, დგას რელიგიური წესების დაცვის მოთხოვნილება, ხოლო, მეორე მხრივ, მუსიკის მიმართ არსებული ღრმა ემოციური მიჯაჭვულობა. ამ ქართულ ემპირიულ კვლევებთან ერთად, თეორიული სიღრმის მისაღწევად საჭიროა მივმართოთ საერთაშორისო სუბკულტურის სოციოლოგიის კლასიკურ ნაშრომებს, რომლებიც ეძიება სუბკულტურების სოციალური როლის დადგენას. დიკ ჰებდიჯის 1979 წლის ნაშრომი „Subculture: The Meaning of Style“ განმარტავს, რომ სუბკულტურული სტილი არ არის მხოლოდ გარეგნული გამოხატულება, არამედ ის წარმოადგენს „ბრიკოლაჟს“,² სადაც ყოველდღიური ობიექტები და მუსიკალური ფორმები გადაიქცევა სიმბოლურ იარაღად. ჰებდიჯის მიდგომა განსაკუთრებით სასარგებლოა იმის გასაგებად, თუ როგორ იყენებენ ქართველი ახალგაზრდები მუსიკალურ სუბკულტურას, რათა შექმნან საკუთარი იდენტობა, რომელიც ხშირად ეწინააღმდეგება რელიგიურად განპირობებულ ნორმებს, და ეს წინააღმდეგობა არ არის მხოლოდ პირადული, არამედ სოციალურიც. ანალოგიურად, სარა თორნტონის 1995 წლის ნაშრომს „Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital“ შემოაქვს „სუბკულტურული კაპიტალის“³ ცნება, რომელიც

² ბრიკოლაჟი (ფრანგ. bricolage) — ტერმინი, რომელიც დიკ ჰებდიჯმა შემოიტანა სუბკულტურის თეორიაში და აღნიშნავს სუბკულტურული სტილის შექმნის პროცესს, როდესაც ყოველდღიური ან „უცხო“ ობიექტები და სიმბოლოები ახალ, ხშირად წინააღმდეგობრივ მნიშვნელობას იძენენ.

³ სუბკულტურული კაპიტალი — სარა თორნტონის მიერ შემოღებული ტერმინი, რომელიც აღნიშნავს სუბკულტურაში არსებულ არაფორმალურ სტატუსსა და პრესტიჟს. ის დამოკიდებულია ცოდნაზე, გემოვნებასა და სტილზე და ბურდიეს კულტურული კაპიტალის კონცეფციის გაფართოებას წარმოადგენს სუბკულტურულ კონტექსტში.

განმარტავს, თუ როგორ აყალიბებენ ახალგაზრდები იერარქიებს საკუთარ ჯგუფებში ავთენტურობისა და გემოვნების საფუძველზე, და როგორ ეწინააღმდეგებიან ისინი მეინსტრიმს. თორნტონის ანალიზი გვჩვენებს, რომ მუსიკალური სუბკულტურა ქართულ ახალგაზრდებში არა მხოლოდ გასართობია, არამედ წარმოადგენს სივრცეს, სადაც იქმნება ალტერნატიული ღირებულებითი სისტემა, რომელიც შეიძლება კონფლიქტში მოვიდეს რელიგიურ იდენტობასთან, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ეკლესია განიხილავს გარკვეულ მუსიკალურ ჟანრებს, როგორც სულიერად საზიანოს.

მუსიკა როგორც ახალგაზრდული იდენტობის კონსტრუქციის და გამოხატვის მექანიზმი

მუსიკა ახალგაზრდების იდენტობის ფორმირებაში მოქმედებს, როგორც აქტიური კულტურული რესურსი, რომელიც საშუალებას აძლევს ინდივიდს, განსაზღვროს საკუთარი თავი და თავისი ადგილი სოციალურ სამყაროში. საიმონ ფრითი თავის ნაშრომში „Music and Identity“ აღნიშნავს, რომ მუსიკა არ არის უბრალოდ კულტურის ასახვა, არამედ ის არის ინსტრუმენტი, რომლის მეშვეობითაც ახალგაზრდები ქმნიან და გამოხატავენ საკუთარ იდენტობას სოციალურ კონტექსტში. ფრითის მიხედვით, მუსიკა ემსახურება როგორც საშუალება, რომლითაც ადამიანი განსაზღვრავს, ვინ არის ის და რომელ ჯგუფს მიეკუთვნება, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია გარდატეხის ასაკში, როდესაც პიროვნული და ჯგუფური კუთვნილება ყალიბდება (Frith, 1996, გვ. 109). ეს მიდგომა გვეხმარება გავიგოთ, რომ მუსიკალური სუბკულტურები ახალგაზრდებისთვის ხდება სივრცე, სადაც ისინი აყალიბებენ საკუთარ ღირებულებებსა და დამოკიდებულებებს ხელოვნებისადმი.

ენდი ბენეტი თავის წიგნში „Popular Music and Youth Culture: Music, Identity and Place“ ავითარებს იმ აზრს, რომ ახალგაზრდები მუსიკას აწარმოებენ და მოიხმარენ ისე, რომ ის ერთდროულად აყალიბებს მათ თვითაღქმას და კონსტრუირებს სოციალურ სამყაროს, სადაც ისინი ცხოვრობენ. ბენეტის მიხედვით, მუსიკა არ არის მხოლოდ გასართობი საშუალება, არამედ ის არის მექანიზმი, რომელიც ეხმარება ახალგაზრდებს, განსაზღვრონ საკუთარი ადგილი და ურთიერთობა სხვებთან (Bennett, 2000, გვ. 25). ეს კონცეფცია პირდაპირ ეხმიანება იმ პრობლემას, რომელსაც წინამდებარე ნაშრომი იკვლევს, რადგან მუსიკა, როდესაც ის ხდება იდენტობის ცენტრალური ელემენტი, შეიძლება კონფლიქტში მოექცეს რელიგიურ ღირებულებებთან და ეკლესიურ შეზღუდვებთან. ქართველი ახალგაზრდები, რომლებიც მორწმუნეები არიან და ამავდროულად მუსიკალური სუბკულტურის წევრები, ხშირად დგანან ამ

წინააღმდეგობის წინაშე, როდესაც მათი მუსიკალური გემოვნება ეკლესიის მიერ მიუღებლად მიიჩნევა.

ამ კონტექსტში მუსიკა ხდება არა მხოლოდ იდენტობის გამოხატვის საშუალება, არამედ ფაქტორი, რომელიც გავლენას ახდენს რელიგიურ იდენტობაზე. როდესაც ახალგაზრდას უყვარს მუსიკა, რომელიც რელიგიური ნორმების მიხედვით „ბოროტად“ ან „საზიანოდ“ აღიქმება, იგი განიცდის შინაგან კონფლიქტს, რომელიც ლეონ ფესტინგერის კოგნიტური დისონანსის თეორიის მიხედვით წარმოიშობა ორი ურთიერთგამომრიცხავი შემეცნების შეჯახების შედეგად. ეს დისონანსი განსაკუთრებით მწვავეა გარდატეხის ასაკში, როდესაც პიროვნების ღირებულებები და დამოკიდებულება ხელოვნებისადმი ყალიბდება და მუსიკა ხდება მნიშვნელოვანი საშუალება ამ პროცესში. ქართულ საზოგადოებაში, სადაც მართლმადიდებელი ეკლესია ინარჩუნებს ძლიერ გავლენას, ახალგაზრდების ნაწილი მუსიკას იყენებს, როგორც საშუალებას, გამოხატოს საკუთარი თავი, ხოლო მეორე ნაწილი ცდილობს, შეათავსოს ეს ორი სფერო, რაც ქმნის სხვადასხვა სტრატეგიას კონფლიქტის მართვისთვის.

ამგვარად, მუსიკა ახალგაზრდული იდენტობის კონსტრუქციაში მოქმედებს, როგორც ორმხრივი მექანიზმი. ერთის მხრივ, ის ეხმარება ახალგაზრდებს, შექმნან საკუთარი თავი და იპოვონ კავშირი თანატოლებთან, ხოლო მეორეს მხრივ, ის შეიძლება გახდეს წყარო ღირებულებითი კონფლიქტის, როდესაც ეს იდენტობა ეჯახება რელიგიურ რწმენას და ეკლესიურ შეზღუდვებს, ეს პროცესი განსაზღვრავს, თუ როგორ აღიქვამენ ახალგაზრდები ერთსა და იმავე მუსიკას „კეთილად“ ან „ბოროტად“ და რა ფაქტორები ახდენს გავლენას ამ აღქმაზე.

რელიგია და მუსიკა / აღქმა: „კეთილად“ ან „ბოროტად“

რელიგია და პოპულარული მუსიკა თანამედროვე საზოგადოებაში ხშირად ერთმანეთს ეჯახება, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება ახალგაზრდულ სუბკულტურებს. რელიგიური ინსტიტუტები ბევრ შემთხვევაში განიხილავენ გარკვეულ მუსიკალურ ჟანრებს, როგორც საფრთხეს, რომელიც ეწინააღმდეგება სულიერ ღირებულებებსა და მორალურ ნორმებს. ეს დაპირისპირება განსაკუთრებით მწვავეა იმ ახალგაზრდებში, რომლებიც მორწმუნეები არიან და, ამავდროულად, მუსიკალური სუბკულტურის წევრები. კვლევები აჩვენებს, რომ ქრისტიანულ გარემოში ახალგაზრდები ხშირად განიცდიან კონფლიქტს, როდესაც მათი საყვარელი მუსიკა და რელიგიური რწმენა ერთმანეთს ეჯახება, რაც ქმნის შინაგან დისკომფორტს და აიძულებს მათ, ეძებონ გზები ამ წინააღმდეგობის მოსაგვარებლად.

ამ დაპირისპირების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ის არის, რომ რელიგიური დისკურსი ხშირად განიხილავს პოპულარულ მუსიკას, როგორც სულიერი ზემოქმედების იარაღს, რომელიც შეიძლება იყოს „კეთილი“ ან „ბოროტი“. ბევრ რელიგიურ ტრადიციაში მძიმე მეტალი, როკი ან სხვა ალტერნატიული ჟანრები აღიქმება, როგორც მორალურად და სულიერად საზიანო, რაც ახალგაზრდებს აყენებს რთული არჩევანის წინაშე. ეკლესია ან რელიგიური პირები პირდაპირ აკრიტიკებენ, როგორც სატანურს ან რწმენისგან განმამორებელს, რაც ქმნის დამაბულობას მორწმუნე ახალგაზრდებში. ეს კონფლიქტი განსაკუთრებით აშკარაა იმ ქვეყნებში, სადაც რელიგიური ინსტიტუტი ძლიერ გავლენას ახდენს საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე და სადაც ახალგაზრდები ერთდროულად ექვემდებარებიან გლობალურ მუსიკალურ კულტურასა და ადგილობრივ რელიგიურ ნორმებს.

ამავე დროს, არსებობს საინტერესო შემთხვევები, როდესაც პოპულარული მუსიკა ხდება რელიგიური იდენტობის გაძლიერებისა და შენარჩუნების საშუალება. ქრისტიანულ მუსიკალურ ფესტივალებსა და „ქრისტიანული მეტალის“ სცენებზე

ახალგაზრდები ხშირად იყენებენ მუსიკას, რათა გააძლიერონ საკუთარი რწმენა და შექმნან ისეთი რელიგიური გამოხატულება, რომელიც თანამედროვე კულტურულ რეალობას შეესაბამება. როგორც მარკუს მობერგი აღნიშნავს თავის კვლევაში, ქრისტიანული მეტალის სცენა ბევრი ახალგაზრდისთვის ხდება სივრცე, სადაც ისინი ახერხებენ საკუთარი რელიგიური იდენტობისა და მუსიკალური გემოვნების შეთავსებას, ნაცვლად იმისა, რომ ამ ორს შორის არჩევანი გააკეთონ (Moberg, 2015, გვ. 112–115). ეს მაგალითები აჩვენებს, რომ მუსიკა შეიძლება იქცეს არა მხოლოდ კონფლიქტის წყაროდ, არამედ შერიგების ინსტრუმენტადაც, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ახალგაზრდები ცდილობენ, შეინარჩუნონ როგორც რელიგიური რწმენა, ასევე მათთვის მნიშვნელოვანი მუსიკალური სუბკულტურა.

ქართულ კონტექსტში, სადაც მართლმადიდებელი ეკლესია ინარჩუნებს ძლიერ პოზიციას, ახალგაზრდები, რომლებიც მორწმუნეები არიან და მუსიკალური სუბკულტურების წევრები, ხშირად აწყდებიან ამავე დილემას. მუსიკა მათთვის ხდება იდენტობის მნიშვნელოვანი ნაწილი, მაგრამ, როდესაც ეს მუსიკა ეკლესიის მიერ მიუღებლად მიიჩნევა, წარმოიშობა ღირებულებითი კონფლიქტი, რომელიც იწვევს კოგნიტურ დისონანსს. ახალგაზრდები ამ შემთხვევაში ირჩევენ სხვადასხვა გზას ორი იდენტობის შესათავსებლად ან ერთ-ერთის უპირატესობის მინიჭებისთვის, რაც პირდაპირ უკავშირდება იმ კითხვას, თუ რა ფაქტორები განსაზღვრავს მუსიკის აღქმას, როგორც კეთილს ან ბოროტს, რელიგიური ღირებულებების ფარგლებში. ამგვარად, რელიგიისა და პოპულარული მუსიკის დაპირისპირება გლობალურ დონეზე ასახავს იმ რეალურ გამოცდილებას, რომელსაც ქართველი ახალგაზრდები განიცდიან და ქმნიან საფუძველს მათი შინაგანი კონფლიქტების გასააზრებლად.

კოგნიტური დისონანსი და ღირებულებითი კონფლიქტები

კოგნიტური დისონანსი წარმოადგენს იმ ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას, რომელიც წარმოიშობა მაშინ, როდესაც ადამიანის გონებაში ორი ან მეტი ურთიერთგამომრიცხავი შემეცნება ერთდროულად არსებობს. ლეონ ფესტინგერი თავის ნაშრომში „A Theory of Cognitive Dissonance“ განმარტავს, რომ ორი შეუთავსებელი შემეცნების არსებობა იწვევს ფსიქოლოგიურ დისკომფორტს და აიძულებს ადამიანს, მიმართოს სხვადასხვა სტრატეგიას ამ დისკომფორტის შესამცირებლად. ფესტინგერის მიხედვით, დისონანსი წარმოიშობა მაშინ, როდესაც ადამიანი ერთდროულად ფლობს ორ შეუთავსებელ რწმენას ან ქცევას, და ეს მდგომარეობა მოტივაციას ქმნის შეუთავსებლობის აღმოსაფხვრელად (Festinger, 1957, გვ. 13). ეს თეორია განსაკუთრებით სასარგებლოა იმის გასაგებად, თუ როგორ განიცდიან ახალგაზრდები კონფლიქტს მუსიკალური სუბკულტურის წევრობასა და რელიგიურ რწმენას შორის.

როდესაც ახალგაზრდა მორწმუნეა და, ამავდროულად, უყვარს მუსიკა, რომელიც ეკლესიის მიერ მიუღებლად მიიჩნევა, იგი აღმოჩნდება ორი ურთიერთგამომრიცხავი შემეცნების წინაშე. ერთის მხრივ, დგას რელიგიური რწმენა და ეკლესიური მოთხოვნები, რომლებიც განსაზღვრავენ, რა არის სულიერად მისაღები, ხოლო მეორეს მხრივ, დგას მუსიკის მიმართ არსებული ღრმა ემოციური მიჯაჭვულობა და იდენტობის განცდა, რომელიც ამ მუსიკასთან არის დაკავშირებული. ეს შეუთავსებლობა ქმნის კოგნიტურ დისონანსს, რომელიც განსაკუთრებით მწვავეა გარდატეხის ასაკში, როდესაც პიროვნების ღირებულებები და გემოვნება ყალიბდება. ახალგაზრდა ამ შემთხვევაში იძულებულია, აირჩიოს სტრატეგია, რომელიც ამ დისკომფორტს შეამცირებს.

ფესტინგერის თეორია გვუჩვენებს გავიგოთ, რომ დისონანსის შემცირება შეიძლება მოხდეს სხვადასხვა გზით. ზოგიერთი ახალგაზრდა ცდილობს, შეათავსოს ორი იდენტობა და იპოვოს ინდივიდუალური განმარტება, რომელიც მუსიკასა და რელიგიურ რწმენას ერთმანეთთან შეუთავსებს, სხვა შემთხვევაში,

უპირატესობას ანიჭებენ ერთ-ერთს ან უარყოფენ მუსიკალურ გემოვნებას, ან ამცირებს რელიგიური მოთხოვნების მნიშვნელობას. ეს სტრატეგიები პირდაპირ უკავშირდება იმ ღირებულებით კონფლიქტს, რომელსაც ქართველი ახალგაზრდები განიცდიან, როდესაც მუსიკალური სუბკულტურის წევრობა ეჯახება რელიგიურ ღირებულებებსა და ეკლესიურ შეზღუდვებს. მუსიკა ამ კონტექსტში ხდება არა მხოლოდ გასართობი საშუალება, არამედ იდენტობის ცენტრალური ელემენტი, რომელიც ქმნის შინაგან წინააღმდეგობას.

ქართულ რეალობაში, სადაც რელიგიური ინსტიტუტი ძლიერ გავლენას ახდენს საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე, კოგნიტური დისონანსი განსაკუთრებით აშკარა ხდება იმ ახალგაზრდებში, რომლებიც ერთდროულად მორწმუნეები არიან და მუსიკალური სუბკულტურების წევრები. მუსიკა მათთვის ხშირად წარმოადგენს საშუალებას, გამოხატონ საკუთარი თავი და იპოვონ კავშირი თანატოლებთან, მაგრამ, როდესაც ეს მუსიკა ეკლესიის მიერ მიუღებლად მიიჩნევა, წარმოიშობა შინაგანი კონფლიქტი, რომელიც დისონანსის კლასიკური ფორმაა. ეს მდგომარეობა აიძულებს ახალგაზრდებს, ეძებონ გზები, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემს, შეინარჩუნონ ორივე იდენტობა ან ერთ-ერთს მაინც მიანიჭონ უპირატესობა. ამგვარად, კოგნიტური დისონანსის თეორია ქმნის იმ ანალიტიკურ ჩარჩოს, რომელიც საშუალებას გვაძლევს, გავანალიზოთ, რა სტრატეგიებს მიმართავენ ქართველი ახალგაზრდები მუსიკალური სუბკულტურისა და რელიგიური იდენტობის შეჯახებისას.

ქართული კონტექსტი: მუსიკალური სუბკულტურები, რელიგიური იდენტობა და ღირებულებითი კონფლიქტები საქართველოში

ქართულ საზოგადოებაში ახალგაზრდული მუსიკალური სუბკულტურები ხშირად ხდება სივრცე, სადაც გლობალური მუსიკალური გავლენები ეჯახება ადგილობრივ ტრადიციულ და რელიგიურ ნორმებს. მაია ტაბიძის კვლევა „Georgian Rave Culture as the Site of Global and Local“ აჩვენებს, რომ რეივ კულტურა საქართველოში წარმოადგენს ახალგაზრდების მცდელობას, შექმნან საკუთარი სივრცე, რომელიც განსხვავდება ძველი თაობის კულტურისგან. ტაბიძის მიხედვით, რეივი ხშირად აღიქმება, როგორც „ბავშვების კულტურა“, რომელიც წარმოიშვა დამოუკიდებელ საქართველოში დაბადებული თაობის პროტესტის სახით ძველი თაობის კულტურის წინააღმდეგ (Tabidze, 2020, გვ. 32). ეს მაგალითი ნათლად ასახავს, თუ როგორ იყენებენ ახალგაზრდები მუსიკას იდენტობის ფორმირებისთვის იმ პირობებში, როდესაც საზოგადოება კონსერვატიული და რელიგიურად ორიენტირებულია.

ტაბიძის ანალიზი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმის გასაგებად, რომ მუსიკალური სუბკულტურა საქართველოში არ არის მხოლოდ გასართობი, არამედ ის ხდება აქტიური მონაწილე კულტურული და ღირებულებითი დაძაბულობის შექმნაში, ის ქართული საზოგადოების ნაწილისთვის აღიქმება როგორც „ცუდი“ და ახალგაზრდებისთვის მავნებელი. რეივ სცენა თბილისში ეწინააღმდეგება ქართულ ტრადიციულ ნორმებს, რასაც დიდწილად კარნახობს ქართული მართლმადიდებელი ეკლესია და მოუწოდებს ახალგაზრდებს რომ მოცილდნენ „ბოროტებას“. ხოლო ახალგაზრდები განმარტავენ, რომ ამ სუბკულტურაში პოულობენ თავისუფლებისა და თვითგამოხატვის საშუალებას, მაგრამ, ამავდროულად განიცდიან დაძაბულობას, რადგან მათი მუსიკალური არჩევანი შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს ოჯახურ და რელიგიურ მოლოდინებს.

ამ კონტექსტში კოგნიტური დისონანსი ხდება რეალური გამოცდილება იმ ახალგაზრდებისთვის, რომლებიც მორწმუნეები არიან და ამავედროულად მონაწილეობენ მუსიკალურ სუბკულტურაში. მუსიკა მათთვის ემსახურება, როგორც იდენტობის მნიშვნელოვანი რესურსი, მაგრამ როდესაც ეს მუსიკა ეჯახება რელიგიურ ღირებულებებს, ამ დროს ის ებმის შინაგან კონფლიქტში, რომელიც აიძულებს ახალგაზრდებს, ეძებონ გზები ამ წინააღმდეგობის მოსაგვარებლად. ტაბიდის კვლევა აჩვენებს, რომ ახალგაზრდული მუსიკალური სუბკულტურები საქართველოში ხშირად წარმოადგენს გლობალური და ლოკალური ძალების შეჯახების ადგილს, რაც პირდაპირ უკავშირდება იმ ღირებულებით კონფლიქტებს, რომლებსაც მორწმუნე ახალგაზრდები განიცდიან.

ამგვარად, ქართული კონტექსტი ავლენს, რომ მუსიკალური სუბკულტურები არ არის იზოლირებული ფენომენი, არამედ ისინი აქტიურად მონაწილეობენ იმ პროცესში, რომელშიც ახალგაზრდები განსაზღვრავენ საკუთარ იდენტობას რელიგიურ და ტრადიციულ ნორმებს შორის. ეს დინამიკა ქმნის იმ საფუძველს, რომელზეც შემდგომი ანალიზია აგებული და რომელიც ხელს უწყობს გავიგოთ, რა სტრატეგიებს მიმართავენ ახალგაზრდები ამ კონფლიქტის მართვისას.

თავი 3

თვისებრივი კვლევის ანალიზი

კვლევის ფარგლებში ჩატარდა თხუთმეტი სიღრმისეული ინტერვიუ მუსიკალური სუბკულტურის წევრ მორწმუნე ახალგაზრდებთან, რომლებიც საქართველოში ცხოვრობენ და სხვადასხვა ჟანრის მუსიკას უსმენენ. ინტერვიუების ანალიზმა გამოავლინა, რომ მუსიკალური სუბკულტურის წევრობა და რელიგიური რწმენა ერთი და იმავე ადამიანის ცხოვრებაში ხშირად ერთმანეთს ეჯახება, თუმცა ეს შეჯახება სხვადასხვა ინტენსივობითა და ფორმით ვლინდება. ზოგიერთი რესპონდენტი ამ ორ იდენტობას შედარებით მარტივად აერთიანებს, ზოგი კი უფრო მწვავე შინაგან კონფლიქტს განიცდის.

მუსიკა რესპონდენტებისთვის სხვადასხვა ფუნქციას ასრულებს. ერთი ნაწილისთვის ის, უპირველეს ყოვლისა, ემოციური გათავისუფლებისა და „ხსნის“ საშუალებაა, როგორც ამას გ.ხ. აღწერს: „ეს არის ემოციების გამოხატვა, მისგან დაცლა, ცხოვრების აზრის მიება. მუსიკა ადამიანის სულის ნაწილია“. სხვებისთვის კი მუსიკა უფრო კოგნიტური ინსტრუმენტია, რომელიც ეხმარება სამყაროს უკეთ აღქმასა და გააზრებაში. გ.ჭ. ამბობს, რომ მუსიკა „დიდ როლს თამაშობს გონებრივ განვითარებაში, არა მხოლოდ მუსიკალური გაგებით, არამედ სამყაროს უკეთ აღქმასა და გააზრებაში“. ხოლო ლ.მ. მიიჩნევს, რომ მუსიკა უფრო შემოქმედებითი და სულიერი პრაქტიკის ფორმაა, რომელიც რწმენასაც კი აძლიერებს.

რელიგიასთან მიმართებით კი სურათი უფრო ნიუანსურია. ზოგიერთი რესპონდენტი ეკლესიას კრიტიკულად უყურებს და რწმენას უფრო პირადულად აღიქვავს. ლ.მ. პირდაპირ ამბობს: „ვფიქრობ, ღმერთის რწმენა საკმარისია და ეკლესიაში სიარული არ არის აუცილებელი“. სხვები კი რელიგიას უფრო მორალური დატვირთვა აქვს ან სტრესის მართვისთვის იყენებენ. გ.ჭ. აღნიშნავს, რომ ქრისტიანული მრწამსი სიმშვიდის პოვნაში ეხმარება და მატერიულ პრიორიტეტებს ამცირებს. ამგვარად, რელიგია ზოგისთვის აქტიური სულიერი პრაქტიკაა.

კონფლიქტი ყველაზე მკაფიოდ მაშინ ვლინდება, როდესაც სუბკულტურული სტილი ან ქცევა რელიგიურ გარემოსა და ოჯახურ მოლოდინებს ეჯახება. გ.ხ. აღწერს ორმხრივ ზეწოლას: ოჯახი ზღუდავდა მუსიკის მოსმენას, ხოლო სუბკულტურაში რელიგიურობა „ტეხავდა“. ამგვარი წინააღმდეგობა ახალგაზრდას ხშირად არჩევანის წინაშე აყენებს, ის ან „მორწმუნე დამჯერი ბუნჩულა ტიპი“ უნდა იყოს, ან „საზოგადოების შეკრულ სქელ ჯაჭვებს გლეჯს“. ამავე დროს, ზოგიერთი რესპონდენტი, მაგალითად ლ.მ., ამბობს, რომ მისთვის ასეთი კონფლიქტი საერთოდ არ არსებობს, რადგან „ერთიც და მეორე საკითხიც ერთად არიან ყოველთვის“. ეს განსხვავება მიუთითებს, რომ კონფლიქტის ინტენსივობა დიდწილად დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ინსტიტუციურადაა გააზრებული რელიგია და რამდენად ღრმადაა ინდივიდი ჩართული სუბკულტურულ პრაქტიკებში.

კოგნიტური დისონანსის მართვის სტრატეგიები ასევე მრავალფეროვანია. ზოგიერთი რესპონდენტი ცდილობს ორი იდენტობის ინტეგრაციას არგუმენტების მეშვეობით, მაგალითად, „თავისუფალი ნების“ კონცეფციის გამოყენებით, რომელიც ნებისმიერ ქმედებას, მათ შორის „სადავო“ მუსიკის მოსმენასაც, სასწავლო გამოცდილებად აქცევს. სხვები კი უფრო სხვა გზას ირჩევენ, ყველაფერს თავისი ადგილი აქვს და ერთმანეთში აღრევა არასწორად მიაჩნიათ. გ.ხ. კი ხაზს უსვამს პირადი ავტონომიის მნიშვნელობას: „ჩემი ცხოვრების ბატონი ვარ მე და მე ვწყვეტ რას მოვუსმენ“. ეს სტრატეგიები აჩვენებს, რომ ახალგაზრდები არა მხოლოდ პასიურად განიცდიან კონფლიქტს, არამედ აქტიურად ეძებენ გზებს მის სამართავად.

მუსიკის გავლენა რელიგიურ იდენტობაზე ასევე ორმაგია. ზოგ შემთხვევაში მუსიკა ამლიერებს სულიერ ძიებასა და ფიქრს, როგორც ამას ლ.მ. აღნიშნავს, მუსიკა მას „გაცილებით მეტად აფიქრებს სულიერ საკითხებზე“. სხვა შემთხვევაში კი მუსიკა უფრო ემოციური ან კოგნიტური ფუნქციით გამოირჩევა და რელიგიურ შეხედულებებზე პირდაპირ გავლენას არ ახდენს. მნიშვნელოვანია ისიც, თუ რა ფაქტორები განსაზღვრავს მუსიკის აღქმას „კეთილად“ ან „ბოროტად“. რესპონდენტები ხაზს უსვამენ, რომ ეს დიდწილად დამოკიდებულია არა მხოლოდ ჟანრზე, არამედ იმ სტილსა და ვიზუალურ გამოსახულებებზე, რომლებიც ამ ჟანრს ახლავს თან. გ.ჭ. აღნიშნავს, რომ

მიუღებლობა ხშირად განპირობებულია არა მუსიკით, არამედ „ამ ჟანრთან დაკავშირებული სტილით“. ამავე დროს, ზოგიერთი რესპონდენტი პოლიტიკურადაც კი განმარტავს ამ დაპირისპირებას, სადაც ეკლესია და სახელმწიფო ხშირად მასის კონტროლის ინსტრუმენტად განიხილება, ხოლო მუსიკა კი ინდივიდუალური თავისუფლებისა და წინააღმდეგობის საშუალებად.

დასკვნა

ნაშრომი ეძღვნება ქართველი ახალგაზრდების იმ შინაგან კონფლიქტებს, რომლებიც წარმოიშობა მაშინ, როდესაც მუსიკალური სუბკულტურის წევრობა ეჯახება რელიგიურ ღირებულებებსა და ეკლესიურ შეზღუდვებს. კვლევის „ცენტრად“ შეირჩა კოგნიტური დისონანსი, რომელიც, ლეონ ფესტინგერის თეორიის მიხედვით, აღწერს ორი ურთიერთგამომრიცხავი შემეცნების ერთდროული არსებობის შედეგად წარმოშობილ ფსიქოლოგიურ დისკომფორტს. ნაშრომში გაანალიზდა, თუ როგორ ახდენენ მორწმუნე ახალგაზრდები სუბკულტურული და რელიგიური იდენტობების შეთავსებას ყოველდღიურ პრაქტიკაში და რა სტრატეგიებს მიმართავენ ამ კონფლიქტის მართვის მიზნით.

ლიტერატურის მიმოხილვამ აჩვენა, რომ მუსიკა თანამედროვე სოციოლოგიურ თეორიაში განიხილება არა მხოლოდ ესთეტიკურ ფენომენად, არამედ იდენტობის კონსტრუირებისა და სოციალური პოზიციონირების მნიშვნელოვან რესურსად. დიკ ჰებდიჯისა და სარა თორნტონის ნაშრომები აჩვენებს, რომ სუბკულტურული სტილი ხშირად წარმოადგენს სიმბოლურ წინააღმდეგობას დომინანტური კულტურის მიმართ, ხოლო საიმონ ფრიტისა და ენდი ბენეტის კვლევები ხაზს უსვამს მუსიკის როლს იდენტობის ფორმირებაში. ამავე დროს, რელიგიასა და პოპულარულ მუსიკას შორის არსებული დაპირისპირება, რომელიც ანტიკური ფილოსოფიიდან იწყება და თანამედროვე ქრისტიანულ კონტექსტამდე გრძელდება, ცხადყოფს, რომ მუსიკა ხშირად აღიქმება, როგორც სულიერი ზემოქმედების იარაღი, რომელიც შეიძლება იყოს

„კეთილი“ ან „ბოროტი“. ქართულ რეალობაში ეს დაპირისპირება განსაკუთრებით მწვავედ წარმოჩნდება ემა იაენსონისა და მაია ტაბიძის კვლევებში, სადაც მძიმე მეტალისა და რეივ კულტურის წევრები ხშირად აწყდებიან სტიგმასა და რელიგიურად განპირობებულ „უარყოფას“.

თვისებრივი კვლევის შედეგებმა გამოავლინა, რომ კონფლიქტის ძირითადი სფეროები დაკავშირებულია სუბკულტურულ სტილთან, ქცევით ნორმებთან და მუსიკის აღქმასთან. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის შემთხვევები, როდესაც ოჯახური ან ეკლესიური გარემო ზღუდავს მუსიკალურ არჩევანს, ხოლო სუბკულტურულ სივრცეში კი რელიგიურობა „ტეხავს“. ამგვარი ორმხრივი ზეწოლა ქმნის გაორებულ მდგომარეობას, რომელშიც ახალგაზრდა იძულებულია, აირჩიოს ერთ-ერთი იდენტობა ან ემიოს კომპრომისული გზები. ამავე დროს, კვლევამ ცხადყო, რომ კონფლიქტი ყველა შემთხვევაში არ არის მწვავე. ზოგიერთი რესპონდენტი წარმატებით ახერხებს ორი იდენტობის ინტეგრაციას, როდესაც მუსიკას განიხილავს, როგორც სულიერი ძიების ან თავისუფალი ნების გამოხატულებას.

მუსიკის როლი რელიგიური იდენტობის ფორმირებაში ორმაგია. ერთი მხრივ, მუსიკა ხშირად აძლიერებს სულიერ ფიქრსა და ემოციურ განცდებს, რომ რწმენა გააძლიეროს. მეორე მხრივ, როდესაც მუსიკა ეკლესიის მიერ მიუღებლად მიიჩნევა, ის შეიძლება გახდეს კოგნიტური დისონანსის წყარო. კვლევამ აჩვენა, რომ მუსიკის აღქმა „კეთილად“ ან „ბოროტად“ დიდწილად დამოკიდებულია არა მხოლოდ ჟანრზე, არამედ მასთან დაკავშირებულ სტილსა და ვიზუალურ გამოსახულებებზე, ასევე სოციალურ და ისტორიულ კონტექსტზე. ზოგიერთი რესპონდენტი ხაზს უსვამდა, რომ ეკლესიური კრიტიკა ხშირად უფრო სტილსა და ქცევას ეხება, ვიდრე თავად მუსიკალურ ფორმას.

კვლევის ყველაზე მნიშვნელოვანი შედეგი დაკავშირებულია იმ სტრატეგიებთან, რომლებსაც ახალგაზრდები კონფლიქტის მართვისთვის იყენებენ. გამოიკვეთა რამდენიმე ძირითადი მიმართულება: თეოლოგიური გამართლება (მაგალითად, თავისუფალი ნების კონცეფციის გამოყენება), პირადი ავტონომია, სუბიექტურობის გაძლიერება და ორი იდენტობა ერთ მთლიან სისტემად აღქმა. ეს სტრატეგიები

აჩვენებს, რომ ახალგაზრდები არა მხოლოდ პასიურად განიცდიან ღირებულებით კონფლიქტს, არამედ აქტიურად ეძებენ გზებს მის შესამცირებლად და სამართავად.

ნაშრომის შედეგები მიუთითებს იმაზე, რომ ქართულ საზოგადოებაში მუსიკალური სუბკულტურისა და რელიგიური იდენტობის თანაარსებობა სულ უფრო მეტად ხდება ინდივიდუალური მოლაპარაკებისა და ინტერპრეტაციის საგანი. ეს პროცესი ასახავს უფრო ფართო სოციალურ ტენდენციას: ტრადიციული რელიგიური ინსტიტუტის გავლენის შენარჩუნებასთან ერთად, ახალგაზრდები სულ უფრო მეტად ეყრდნობიან პირად გამოცდილებასა და ავტონომიურ ღირებულებით სისტემებს. კვლევამ ასევე გამოავლინა, რომ მუსიკა შეიძლება იყოს არა მხოლოდ კონფლიქტის წყარო, არამედ შერიგებისა და თვითგამოხატვის ინსტრუმენტიც, როდესაც ახალგაზრდები ახერხებენ მის გამოყენებას საკუთარი სულიერი და ემოციური საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად.

ნაშრომის შეზღუდვები დაკავშირებულია, უპირველეს ყოვლისა, თვისებრივი კვლევის სპეციფიკასთან, მცირე შერჩევასა და ასაკობრივ ჩარჩოსთან. მიუხედავად ამისა, მიღებული მიგნებები ქმნის საფუძველს შემდგომი კვლევებისთვის, რომლებიც შეიძლება გაფართოვდეს როგორც რაოდენობრივი მეთოდების გამოყენებით, ასევე სხვა რელიგიური ჯგუფებისა და უფრო ფართო ასაკობრივი კატეგორიების ჩართვით. საბოლოო ჯამში, ნაშრომი აჩვენებს, რომ მუსიკალური სუბკულტურები და რელიგიური იდენტობა თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში არა მხოლოდ ერთმანეთს ეჯახება, არამედ ქმნის რთულ, მრავალშრიან და დინამიურ ურთიერთობას, რომელშიც ახალგაზრდები აქტიურად ეძებენ საკუთარ ადგილს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ბერძენიშვილი ამირანი, კლასიკური სოციოლოგიური თეორიები.
2. ბერძენიშვილი ამირანი, თანამედროვე სოციოლოგიური თეორიები.
3. წულაძე ლია, კულტურის სოციოლოგია.
4. მაია ტაბიძე Georgian Rave Culture as the Site of Global and Local. CEU MA Thesis, 2020.
5. პლატონი. (1997). სახელმწიფო. თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა. გვ 182.
6. ნეტარი ავგუსტინე. (1995). აღსარებანი. თბილისი: „მწიგნობარი“. 312 გვ.
7. Adorno, T. W. (1976). Introduction to the Sociology of Music. New York: Seabury Press.
8. Festinger, L. (1957). A Theory of Cognitive Dissonance. Stanford: Stanford University Press.
9. Hebdige, Dick. Subculture: The Meaning of Style. London: Methuen, 1979.
10. Jaenson, Emma. Georgia through the Eyes of the Georgian Heavy Metal Musicians: A Country of Cultural Crossroads. Bachelor Thesis, Lund University, Department of Social Anthropology, 2013.
11. Thornton, Sarah. Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital. Cambridge: Polity Press, 1995.
12. Bennett, Andy. Popular Music and Youth Culture: Music, Identity and Place. Houndmills: Macmillan, 2000.
13. Frith, Simon. „Music and Identity“. In Questions of Cultural Identity, edited by Stuart Hall and Paul du Gay, 108–127. London: Sage, 1996.
14. Bennett, Andy. Popular Music and Youth Culture: Music, Identity and Place. Houndmills: Macmillan, 2000.
15. Horn, Z. Christian Rock Music in Ontario, 2008–2010. McMaster University, 2019.
17. Moberg, Marcus. 2015. Christian Metal: History, Ideology, Scene. London: Bloomsbury Academic.